

Saksdokumenter:

Rapport nr. 35/2007 **Sven Thore Kloster**
Rapport fra 3rd European Ecumenical Assembly (EEA3),
Romania, 31.08.-09.09.2007 (*vedlagt*)

Saker fra de økumeniske organisasjonene

Konferansen av europeiske kirker (KEK)

Forslag til vedtak

Rapport fra 3rd European Ecumenical Assembly (EEA3) 31.08.-09.09.2007 tas til orientering.

Rapport fra 3rd European Ecumenical Assembly (EEA3) Romania, 31.08.-09.09.2007

"Kristi lys opplyser alle"

v/Sven Thore Kloster

Rundreise: 31.08.-04.09.07

Størstedelen av den norske delegasjonen deltok på en fem dagers rundreise i Romania som var en forberedelse til 3rd European Ecumenical Assembly (EEA3). Formålet med rundreisen var både å bli bedre kjent med det religiøst, politiske og kulturelt sammensatte Romania, og å bli bedre kjent som gruppe og økumenisk delegasjon. Rundreisen var i hovedsak planlagt av Berit Lånke med hjelp fra hennes kirkelige nettverk i Romania. Med på turen var også to medlemmer av den danske EEA3-delegasjonen.

Fredag 31.august: București

I București ble vi møtt av fader Dan Sandu og Crina Sandu. Ekteparet var reiseguiden for oss på rundreisen. De har lang erfaring fra det økumeniske arbeidet i Romania og var til stor hjelp og glede for den norske delegasjonen.

Første dag i București gikk med til å besøke det ortodokse patriarkatet og katedralen. Vi skulle egentlig møte patriark Teoctist, men han døde noen uker før besøket. Patriarkatet, så vel som hele den ortodokse kirken i Romania, var preget av dette under hele oppholdet. Den ortodokse kirken i Romania er landets største kirke, med om lag 86 prosent av befolkningen. Den er nasjonal med patriarken i București som leder, men anser den økumeniske patriarken i Istanbul som sin øverste åndelige leder. Romania har nylig fått en ny lov om religionsfrihet som lovfester rettigheter også for andre trossamfunn enn den ortodokse kirken. De ulike trossamfunnene mottar økonomisk støtte fra staten, basert på medlemstall.

Lørdag 1. september: București

Vi besøkte først Det rumensk ortodokse kristne studentforbund, ASCOR. Organisasjonen som er tilknyttet World Christian Student Federation har om lag 3000 medlemmer i Romania, og består av flere lokale forbund. ASCOR-București arrangerer studentleirer og driver sosialt arbeid og gudstjenestearbeid blant studentene i hovedstaden.

Deretter møtte vi pastor Floran Ivanovici i den største pinsemenigheten i București. Pinsekirkesammenslutningen i Romania har om lag 500.000 medlemmer fordelt på 2300 menigheter over hele landet. Pinsebevegelsen etablerte seg i Romania på begynnelsen av 1920-tallet, og driver i dag misjonsprosjekter, sosialt arbeid, barne- og ungdomsarbeid og annet ordinært menighetsarbeid.

Dagens tredje besøk var hos Baptistseminaret i București. Lederen her, Viorel Patrana, kunne opplyse at det er om lag 120.000 baptister i Romania, fordelt på 1800 kirker. Det baptistiske, teologiske seminaret åpnet i 1921 og har i dag 240 studenter, hvorav 70 er på presteseminaret og 15 på PhD-programmet. Seminaret har også studenter fra andre protestantiske kirkesamfunn.

Vi fikk også en omvisning på det beryktede palasset som den tidligere diktatoren Ceaușescu startet å bygge. Palasset er verdens nest største bygning, etter Pentagon. Nå heter det "Parlamentpalasset" og rommer blant annet parlamentet, høyesterett og regjeringskontorer.

Søndag 2. september: Braşov

I Braşov delte den norske delegasjonen seg i tre for å kunne delta på henholdsvis en luthersk, ortodoks og pentekostal gudstjeneste. Den lutherske gudstjenesten fant sted i Schwartzke Kirche, og det ble et sterkt møte med en stadig minkende tysk-luthersk minoritet i en tidligere så dominerende tysketnisk by (Braşov het tidligere Kronstadt). Presten gjorde etter gudstjenesten rede for hvordan det konfesjonelle og etniske var dypt sammenvevd i Romania. Den tysk-lutherske minoriteten har de siste 50 årene minket betydelig, hovedsakelig på grunn av utflytting. I dag er det om lag 90.000 tysk-lutherske i Romania.

Dag Nygård deltok på gudstjeneste i den største av byens to pinsemenigheter. Her holdt han en kort preken for fullsatt sal med 5-600 deltakere. Gudstjenesten var for øvrig preget av mye ungdom og sang. Kvinner og menn satt ikke atskilt slik de gjorde under Nygårds forrige besøk i Romania på 1970-tallet.

Etter lunsj fikk gruppa omvisning på *Hospice Casa Sperantei*, et medisinsk senter drevet av en engelsk diakonal stiftelse. Senteret er et av flere veldedige helseforetak som drives av internasjonale aktører i Romania.

Mandag 3. september: Iaşi

I Iaşi besøkte vi enda en gang Det rumenske ortodokse kristne studentforbund. Lokalforbundet i Iaşi drev med samme typen aktiviteter som lokallaget i Bucureşti, men hadde en annen og langt mer positiv holdning til det "nye" Romania enn sine kollegaer i Bucureşti. Innlemmelsen i EU i mai 2007 har ført til økonomisk optimisme og modernisering, men også til kulturelle og religiøse spenninger som følge av en økende sekularisering og vestlig-liberalt tenkesett. De ambivalente holdninger til Vesten og det nye Europa var noe som preget møtet med de ortodokse gjennom hele oppholdet i Romania. Studentforbundet var ikke særlig økumenisk i praksis, og hadde lite kontakt med det protestantiske student- og ungdomsarbeidet i Iaşi.

På veien fra Iaşi fikk vi gleden av å besøke verdens største kloster, nonneklosteret Varătec, med over 400 nonner. Nonnene kunne by på hjemmelaget wienerbrød og brennevin, og vi fikk omvisning i klosterets eget ikon-museum med en påfølgende innføring i nonnelivets gleder og dilemmaer.

Rundreisens siste overnatting fant sted i et annet kloster, klosteret Durău. Her fikk den norske delegasjonen hvile ut i naturskjønne omgivelser, kun omgitt av monastisk stillhet og et tidligere møblement fra Erich Honeckers kontor.

3rd European Ecumenical Assembly, Sibiu, 04.-09.09.07

"The Light of Christ shines upon all. Hope of renewal and unity in Europe"

Tirsdag 4. september: Sibiu

På tirsdagen ankom delegasjonen Sibiu, byen hvor EEA3 ble arrangert. Konferansen samlet mer enn 2000 delegater fra de tradisjonelle katolske, ortodokse, protestantiske og anglikanske kirkene i Europa. EEA3 er en samarbeidskonferanse mellom Konferansen av europeiske kirker (KEK) og Den katolske biskopkonferansen i Europa (CCEE), og etterfølger de tidligere europeiske konferansene EEA1 i Basel i 1989 og EEA2 i Graz i 1997.

Den norske delegasjonen avtalte å møtes til daglige oppsummeringsmøter. Disse møtene fungerte godt som allmøter med informasjons- og strategideling. På denne måten utviklet det seg også et godt samhold i den økumeniske norske delegasjonen. Delegasjonen bestod av representanter fra både Pinsevennene, Den ortodokse kirken, Den romersk-katolske kirken, Metodistkirken, Frelsesarmeen, Den etiopisk ortodokse kirken i Norge, Den kinesisk

evangelikale kirken i Oslo og Den norske kirke (se deltakerliste i vedlegg 3). Knut Refsdal fra metodistkirken deltok i tillegg på egne metodistdelegasjonsmøter under konferansen. Hver dag på konferansen hadde sitt eget tema som ulike hovedtalere, påfølgende plenumssamtaler og ettermiddagsfora tok utgangspunkt i. I tillegg ble det arrangert flere høringer hvor ulike tema og aktuelle arbeidsfelt ble presentert. I denne rapporten presenteres noen utvalgte poenger fra de ulike hovedtalerne. (Talene i sin helhet finnes på www.eea3.org) Tematikken og det innholdsmessige utfallet fra de ulike foraene kan leses ut av konferansens oppsummeringsbudskap (Assembly Message, se vedlegg 1), og bare de høringene som folk fra den norske delegasjonen var direkte involvert i er gjengitt i denne rapporten.

Onsdag 5. september

Tema: Kristi lys og Kirken

Hovedtalere: Kardinal W. Kasper (Romersk-katolsk), Metropolitt Kirill av Smolensk og Kaliningrad (Russisk-ortodoks), Biskop W. Huber (rådsleder i Den evangeliske kirke i Tyskland, EKD).

Kirill understreket i sin tale at kirkene i Europa må søke sammen, også med aktuelle ikke-kristne aktører, i kampen for å opprettholde tradisjonelle verdier i samfunnet. Han mente at tradisjonelle verdier i forhold til kjønn, familie, menneskesyn, abort, eutanasi og genteknologi er truet, og at kristenheten må finne sammen til én forenet og offentlig etikk bygd på bibelske prinsipper. Kirill understreket at en sprikende forståelse av kristen moral hos de ulike europeiske kirkene representerer en krise for det framtidige økumeniske samarbeidet.

Kardinal Kasper valgte i sitt innlegg å vektlegge utfordringen knyttet til både åpenhet og tydelighet i det økumeniske arbeidet i dagens Europa. Han viste til at mange protestanter var provosert etter Vatikanets utspill i sommer, både i forhold til felles nattverd og i forhold til Vatikanets forståelse av ordet *kirke*. I forsonende toner sa Kasper at når hans protestantiske søsken ble såret, ble også han selv såret. Samtidig påpekte han at sann økumenisk samtale må våge å være ærlig og tydelig: "Cosy ecumenism and fake ecumenism, which are all about being nice to each other, do not get us very far; the only way forward is dialogue in truth and clarity. ... It does not help to conceal wounds; we need to leave them open, even when there is pain; only then can we treat them and, with God's help, heal them."

Huber på sin side kommenterte både økumenikk- og sekulariseringsutfordringen. I forhold til det videre økumeniske samarbeidet beklaget han Vatikanets uttalelser fra i sommer, og mente at det var viktig å fortsette arbeidet for fullt nattverdsfellesskap blant de ulike kirkene i Europa. Han viste til at kirkene i Tyskland den 29. april i år undertegnet en avtale i Magdeburg der de gjensidig anerkjenner hverandres dåp. Håpet er, ifølge Huber, at denne avtalen på sikt også kan føre fram til en felles anerkjennelse av nattverden.

I forhold til den mye omtalte europeiske sekulariseringen pekte Huber på at statskirkenes tid definitivt var forbi, men at evangeliets virkningshistorie fortsetter for fullt i Europa, og at moderne konsepter som demokrati, likestilling, menneskerettigheter, religionsfrihet, solidaritet, freds- og forsoningsarbeid er viktige tegn på dette: "The Protestant understanding of God's presence is based on the insight that God's light and truth are not in contradiction to the modern world but are its deepest foundation and ground. The modern world ... is God's world, directed and guided by Him, maintained by His comforting presence and depended on the responsible cooperation of Christians."

Den økumeniske patriarken Bartholemeos holdt også en viktig appell på konferansens første dag. I denne understreket han for det første et ønske om "restoration of full ecclesiastical and sacramental communion among Churches". For det andre advarte han mot at EU ikke måtte

bli en enhet kun bygget på økonomiske og politiske prinsipper, og for det tredje pekte han på miljø- og klimautfordringen som de europeiske kirkene står ovenfor.

Fora: Enhet, Spiritualitet, Vitnesbyrd

Stephanie Dietrich fra Mellomkirkelig råd for Den norske kirke holdt ett av de tre hovedinnleggene på forumet om spiritualitet. Dietrich løftet fram en protestantisk spiritualitet, rotfestet i hverdagen, og med viktige erfaringer fra familie- og jobblivet.

Torsdag 6. september

Tema: Kristi lys og Europa

Hovedtaler: José Manuel Barroso, presidenten for EU-kommisjonen.

Barroso hilste de europeiske kirkene med å understreke kirkenes medvirkning til den europeiske integrasjonsprosessen. Kirkene har spilt en avgjørende integrasjonsrolle i forhold til Vest-Europa, og fortsetter å gjøre dette nå også i forhold til det tidligere Øst-Europa og i forhold til andre religioner.

Videre pekte han på at både de ulike kirkesamfunnene, religionene og de sekulære hørte hjemme i Europa, og at disse må lære å leve konstruktivt sammen, hver med sine egne offentlige uttrykk. Med dette mente han også at religionene innehar en selvsagt og viktig rolle i morgendagens Europa – noe som må anerkjennes i den politiske diskursen: "The role of religion in public life is the subject of a widespread debate at the present time. If one considers that politics are inseparable from ethics – as I do, an institutional framework attentive to all the components in society must listen carefully to the message of the religions."

Til slutt understreket Barroso at et EU kun basert på økonomiske og geografiske prinsipper er et EU som mangler innhold: "Only a sharing of values can put flesh on the bones of a political entity such as the European Union, which was conceived as a community of values, not an association based simply on common interests."

Fora: Europa, Religion, Migrasjon

Høringer:

1) Stephanie Dietrich fra Mellomkirkelig råd for Den norske kirke bidro på en høring om *The Protestant concept of Unity*, arrangert av Leuenberg-fellesskapet.

2) Olav Fykse Tveit, generalsekretær i Mellomkirkelig råd for Den norske kirke, holdt ett av fire innlegg på høringen *Interreligious cooperation in Europe – experiences of good practices*. Her presenterte han Den norske kirkes interreligiøse dialogengasjement, og viste til Felleserklæringen om konvertering med Islamsk Råd Norge, ROM-prosjektet og "Veiledning i Religionsmøte" fra KM 06. Den norske kirke ble eksplisitt referert til i avslutningstalen under EEA3 på grunn av dens viktige erfaringer med interreligiøst arbeid.

Dag Nygård fant ved sekretariatets hjelp fram til alle registrerte pinsevenner på EEA3 – ca. 7 stk. I samarbeid med den lokale pinsekirken Emmanuel inviterte han til kveldsgudstjeneste i denne kirken. En fransk pinsepastor, en kroatisk dialog- og solidaritetsarbeider og Marianne Andreas, frikirkekoordinator i Sveriges Kristne Råd, møtte opp. Ca 150 deltakere var til stede på møtet der gjestene brakte hilsener og Nygård holdt kveldens preken. Pinsemenigheten har vært nølende til å engasjere seg i EEA3. Derfor er det av stor betydning at de får møte trosfrender med en annen tilnærming til økumenisk arbeid.

Fredag 7. september

Tema: Kristi lys og verden

Hovedtaler: Prof. Andrea Riccardi, fra St. Egidio komuniteten i Roma.

Riccardi tok i sin tale utgangspunkt i at Europa var et ressurssterkt fellesskap som gjennom de siste 50 årene i større og større grad har vært preget av fred og sameksistens. Men tross dette mente han at Europa var innesluttet i seg selv og lammet av frykt for "de andre" – hovedsakelig på grunn av en type nasjonalisme, både internt i Europa og i forhold til resten av verden. "Festung Europa" må ta et oppgjør med den ødeleggende frykten som preger kontinentet, og på den måten få frihet til å engasjere seg for resten av verden, både politisk, økonomisk og fredsmessig: "Christians must be free from fear and insatiable avarice that make us live for ourselves, powerless, narrow-minded and closed. Embittered by petty family quarrels, in a time rich with well-being and peace, unconcerned by those who live outside Europe with no peace and no life worthy of the name – will we be capable of challenging the culture and praxis of countries and communities that live for themselves?"

Etter Riccardi var det en rundebordsdiskusjon hvor Changemakerleder Ingrid Ness-Holm var en av tre deltakere. Ness-Holm pekte i sitt innlegg på at mye av Europas velstand skyldes strukturell utnyttning av land i Sør, og at kirkene i Europa, gjennom mobilisering av sine medlemmer, må jobbe for å endre de strukturelle mekanismene som på urettferdig vis kanalisere kapital fra Sør til Nord. Interessant nok var Ness-Holm en av plenumstalerne som fikk mest applaus under hele konferansen.

Fora: Skaperverket, Rettferd, Fred

Lørdag 8. september

Lørdagen var preget av arbeidsprosessen med å komme fram til en endelig versjon av konferansens oppsummeringsbudskap (Assembly Message). Den norske delegasjonen jobbet aktivt gjennom sin respons for å få med eksplisitte referanser til FNs menneskerettighetserklæring, påpeke inkludering av mennesker med funksjonsnedsettelse, etterlyse et større fokus på pluralitet som en ressurs for kirkene, henvise tydeligere til ungdom og ungdommenes konferansedokument, samt å få med en henvisning til situasjonen for de kristne i Midtøsten.

Den norske delegasjonen var generelt sett fornøyd med det endelige konferansebudskapet. Sett ut fra hva utgangspunktet var, og hva som var realistisk å få til i forhold til dette, oppsummerer dokumentet mye av konferansens innhold og peker framover i riktig retning.

Søndag 9. september: Avslutning

Den norske delegasjonen var ved konferansens slutt enige om at turen til Romania hadde vært en veldig spennende og lærerik opplevelse. Det er verdt å understreke to viktige faktorer ved den norske delegasjonen som også hadde innvirkning på denne konklusjonen: For det første var gruppa preget av et høyt antall ungdomsdelegater. 9 av 23 delegater var under 30 år. Dette ble også lagt merke til av de andre kirkene, og vi fikk mange positive tilbakemeldinger på den høye ungdomsrepresentasjonen under konferansen. For det andre var gruppa godt sammensatt økumenisk. I tillegg til de tradisjonelle kirkefamiliene, var det også med to personer fra ulike etniske menigheter i Oslo: En fra Den etiopisk ortodokse kirken i Norge og en fra Den kinesisk evangelikale menigheten i Oslo. Representantene fra de etniske kirkene tilførte delegasjonen mange nye og lærerike perspektiver og ideer, og de ble selv ytterligere engasjert i økumenisk arbeid og lærte mye fra arbeidet i en europeisk kontekst.

